

O gluhoemcih.

Berilo I. Hönigmann v seji »Slovenskega kluba« na Dunaji.

I.

Stavil sem si nalogo, da seznanim poslušalce z zanimivostimi iz življenja gluhoemcev, iz zgodovine njih vzgoje ter z njih poukom, kakšen je bil poprej in kakšen je dandanes. Našel sem, kar se tiče gluhoemcev in njih pouka, med ljudstvom in tudi v omikanih krogih toli čudne in napačne nazore, da me veseli, ker morem danes, akoravno le v malem krogu, vsaj nekoliko pojasniti te stvari.

Vprašajmo se torej najpoprej: Katerega človeka imenujemo gluhoemca?

Gluhoemec je isti človek, kateri nima sluha in tudi ne govora, to je, kateri je gluhi in zajedno nem. Nemost in gluhost sta navadno združeni in gluhoemosti vzrok niso nedostatna govorila, ampak vzrok tem je nedostatnost sluha, ker na ta način otrok ne more posnemati jezika drugih ljudi.

Človek dolgo časa ni spoznal, v kateri zvezi stojita ta nedostatka, namreč nemost in gluhost. V svetem pismu, kakor tudi v zakonih starih Rimljanov se govori le o »glušcih« ali pa o »glušcih in nemcih«, nikoli pa o »gluhoemcih«. To je znamenje, da takrat še niso spoznali, da je v največjih slučajih nemost posledica gluhosti in da je na ta način ona v zvezi s to. In še v najnovejših časih mislijo nevedčaki, da sta gluhost in nemost posebna nedostatka, vsak neodvisen od drugega. To nam kažejo neumni poskusi s podrezávanjem, takozvanim »rešávanjem« jezika. In iz izkustva vem, da ljudstvo na deželi še dandanes misli, da bi gluhoemec znal govoriti, ako bi se mu jezik rešil.

Razločujemo dve vrsti gluhoemcev, in sicer gluhorojene in pozneje oglušele. Tisti otroci, kateri so med drugim in šestim letom oglušeli, izgubé jezik, dasiravno so že govorili, ker ti otroci si ga niso mogli upamtiti, da bi jim ostal za vse življenje. Razven teh pa nahajamo še mutce s sluhom, to so taki, kateri so ostali zaradi slabouma nemi. Redkeje nahajamo mutce, ki zaradi nedostatnih govoril ne morejo govoriti in izjeme so taki, kateri so obdarjeni z zdravimi čuti in njih organi, pa so bili od mladih nog izključeni iz človeške družbe kakor n. pr. Gašper Hauser, katerega so našli leta 1828. v Nürnbergu

Zanemarjen je bil takó, da se štirinajstletni deček ni mogel po konci držati in tudi ne govoriti. Pozneje je pripovedoval, da je bil od mladih let nekje zaprt, tako da nikdar ni slišal človeka govoriti. Njegov živež sta bila kruh in voda in tuj človek ga je vzel iz ječe, nesel ga v mesto Nürnberg, pustil ga tam ter odšel. Pet let pozneje ga je umoril neznan zlobnež z nožem v necem vrtu v Ansbachu. Še danes se ne vé, kdo so bili njemu roditelji, zakaj je bil zaprt i. t. d.

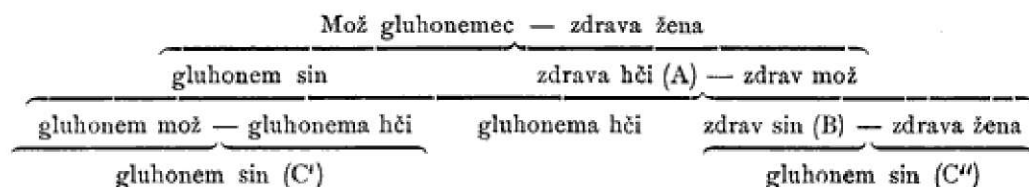
II.

Vzroki gluhosti.

Gluhost je prirojena ali pa po porodu pridobljena. Razni so vzroki, zaradi katerih se je dete gluho porodilo in oni, kateri so po porodu povzročili gluhost. Vzroki, prirojeni gluhosti, so vodenica v možganih, nepravilni razvoj slušnega živca, nedostatnost organov v notranjem delu ušesa i. t. d.

K vzrokom nepopolnega razvoja slušil in boleznij v slušalu prištevamo klimatične razmere, degeneracijo naroda, razuzdano življenje roditeljev, uboštvo, prirojena nagnjenost k gluhosti in sorodnost po krvi med roditelji. Statistika uči, da je slučajev, v katerih se je nagnjenost k gluhosti podedovala od dedov na roditelje ali otroke, samó 6 odstotkov in da so taki slučajji, kakor naslednji, o katerem pripoveduje Dr. Moos v časopisu »Wiener Medicinische Wochenschrift«, le velike izjeme.

Moos pravi: Gluhonemec vzame zdravo ženo in dobí dvoje otrok in sicer: gluhonemega sina in popolnoma zdravo hčer (A). Ta se omoži z zdravim možem (torej oba sta zdrava in dobíta dve gluhonemi hčeri in zdravega sina (B). Ta vzame zdravo ženo, (zopet sta oba zdrava) in dobíta gluhonemega sina (C'). Roditelji in dedje tega gluhonemca so bili zdravi. Od omenjenih dveh gluhonemih hčerá pa vzame jedna gluhonemega možá in porodí gluhonemega sina (C').

V Nasavskem, v Kölnu in v Magdeburškem okraji so preiskavali, da najdejo, koliko gluhonemcev se porodí vsled direktnega podedovanja gluhosti, in našli so: Iz devetih zakonov med osebami, katere so bile gluhoneme, izšlo je štirinajst zdravih otrok. — Iz 206

zakonov med gluhoemimi in zdravimi osebami je izšlo 377 zdravih in samó 6 gluhoemih otrók, med temi troje od istih roditeljev.

Bil je že večkrat govor o tem, ali ne bi bilo dobro, da bi države prepovedale ženitev med gluhoemci. Omenjeni podatki pa in sploh vse statistične preiskave nam kažejo, da se narodí samó po 6 % vseh gluhoemcev iz tacihi zakonov. Ne bilo bi torej humanitarno, ako bi se tem ubožcem, katere je priroda takó že zanemarila, prepovedala tudi ženitev. Pač pa bi bila dolžnost držav, da prepovedó ženitev med sorodniki po krvi, ker preiskave so kazale, da 25 do 30 % vseh gluhoemcev izhaja iz tacihi ženitev. Amerikanski statistiki celó računajo po najnovejših preiskavah, da čez 33 %. — Boudin v Parizu je našel 28.35 %, Perrin v Lyonu 25 % in Chazarin je našel na gluhoemnici v Bordeauxu med 66 učenci 20 tacihi, katerih roditelji so bili v sorodu po krvi. — Devay pripoveduje: »Ženila sta se bratranec pa sestričina, oba zdrava, in dobila sta osmero otrók; med temi jih je bilo čtvero gluhoemih in jeden slaboumen; jeden je umrl za vodenico v možganih in dvoje jih je slabo slišalo, pa izgubilo posleje posluh popolnoma.« Takó tudi Darwin pravi, da je polovica slaboumnih in blaznih po blaznicah na Angleškem iz zakonov med sorodniki. Tudi razmere na Gališkem kažejo, da so posledice zakonov med sorodniki jako žalostne. Vsakdo vé, da Židov v Galiciji ravno ne pogrešajo in da se mnogokrat ženijo med seboj v sorodu. Če zdaj primerjamo število gluhoemcev sploh na Češkem in v Galiciji, vidimo, da pri skoro istem številu stanovnikov (Češko ima 5.560.000, Galicija pa 5.958.000 stanovnikov) ima Češko 4600, Galicija pa 7000 gluhoemcev. Sploh pa statistika uči, da so med potomci izvoljenega ljudstva nahaja največ gluhoemcev.

Polovica gluhoemcev pride z zdravim sluhom na svet in ti še le pozneje oglušé. Vzroki temu so bolezni, kakor vnetje slušila, protin v ušesih, vnetje možgán, osepnice i. t. d.

III.

Nasledki gluhosti v telesnem in duševnem oziru.

Telesni nedostatki zaradi gluhosti so: tesne prsi, slabotna pluča, ker se dihalo premalo rabijo. In tudi bolezni, katere so provzročile gluhost, zapusté zmeraj nekaj neugodnega, kakor občno slabotnost, pogosto omótico, naklonjenost k sušici. V duševnem oziru nahajamo pri neizšolanem gluhoemci jako slaba svojstva; gluhoemec je kradljiv, nevoščljiv, požrešen, svoje glav, nehvaležen, nemoralichen, brez sočutja itd.

Misliti pa ne smemo, da so mu ta svojstva prirojena ali pa še celó, da je vragométen (od vrage obseden), kakor se je mislilo v starem in srednjem veku, ampak to so nasledki, nekaj tega, ker ne sliši, nekaj pa tudi, ker ga ni nihče poučeval in ker ga zdravi ljudje zaničujejo in se mu posmehujejo; saj se še nahaja dosti roditeljev, kateri svojim gluhojemnim otrokom odtegnejo ljubezen in jih zapró kakor žival. Leta 1877. zgodilo se je, da so žandarji našli v Neulengbachu ob zahodni železnici tukaj na Nižje-Avstrijskem v kleti necega kmeta gluhojemnega dečka, kateri je bil z verigami priklenjen. — Kolikor sem sam izkusil, moram reči, da ga ni hvaležnejšega človeka, kakor je gluhojemec, ako se mu z ljubeznijo približaš ter ž njim občuješ; tudi vsa druga slaba svojstva se izgubé pri takih, kateri so šolo obiskovali in se dobro vzgojili.

Drug nasledek gluhosti je, da se pri gluhojemci vid silno razvije. Prav čudno je, kako lahko gluhojemec vse zapazi, kar se okolo njega zgodi; v tem ko mora zdravega človeka šele sluh opozarjati na kako prigodbo, v tem je okó gluhojemca že vse to zapazilo. To je pač dobro za njega! To ga usposablja, da si prisvoji veliko spretnost v čitanji raz ust, sevéda šele po mnogi in trudapolni vaji. Časih imajo gluhojemci táko spretnost v čitanji raz ust, da sploh ne delajo vtiska, da bi bili gluhojemi. Nekdaj so bili takšni skoro vsi izšolani učenci zavoda v Riehnu na Švicarskem. In kdor danes pride v gluhojemnico v Frankfurtu in ne vé, da je to šola za gluhojemce, mislil bode, da je med zdravimi učenci. Sevéda pa imajo tam za 26 učencev 6 učiteljev. — Prišel je nekda neki profesor fizijologije v neko gluhojemnico na Nemškem, kjer ga je učiteljica ročnih del vzprejela in ga vèdla po vseh prostorih zavoda; zabaval se je ž njo, ne da bi bil opazil, da je gluhojema. Isto takó se je pripetilo profesorju Kussmaulu v Berolinu. Bil je na njegovem oddelku bólnice mlad knjigovez, ki je bil gluhojem. Zdravnik je občeval več tednov ž njim in ni drugzega opazil, negoli njegov glasni govor in strogo pismeno izreko. Šele ko mu je bolnik povedal svoj nacijonale, zvedel je zdravnik, da je gluhojem. — Pri nas na Dunaji imamo dečka v tretjem razredu, katerega roditelji so se popolnoma zapijančili. Brigali se niso za njega in takó je bil primoran iskati si sam svojega kruha. Kadar ga je pritiskal glad, držal se je »Naschmarkta« v četrtem okraji in tam izmuznil vse, kar mu je prišlo pod roke, takó da je bil prava nadlega tamošnjih prodajálk. Če pa ni imel česa ukrasti, lovil je muhe ter jih zóbal. Pridobil si je s tem življenjem toliko spretnost v opazovanji pred njegovi očmi izvršujočih se dogodeb in razbistrilo se je njegovo oko takó, da ga nimamo

v zgoranjih razredih tacega učenca, kateri bi takó znal čitati raz ust kakor on. In če se je kaj zgodilo ali pa če je česa kje zmanjkalo, če nobeden drug ne vé za to, on gotovo. — Gluhonemci imajo tudi, ravno zató, ker so primorani vse bolje opazovati, nego polnočutni ljudje, boljši spomin za kraje. Imamo pri nas déklico, s katero se je oče pripeljal iz Dalmacije. Domá je kozé pasla, sukala se samó v prosti prirodi ter bila takorekoč strah vse vasí. Ko pa je prišla v zavod, praskala je sicer okolo sebe, a udala se kmalu svoji usodi; četrty dan svojega bivanja v zavodu — (oče je bil že odšel) — izginila je kar namah in nihče ni védel, kam. Preiskali so vse, ali najti je ni bilo. Čez nekaj časa jo pripelje točaj iz gostilne »Englischer Hof« v VI. okraji, kjer je z očetom nočevala prvi dan, rekši, da je šla kar naravnost v sobo v drugem nadstropji ter si vzela tam iz mize zrcalo in glavnik, katere rečí je bila tam pozabila. — Ako torej pomislimo, da je deklé bilo prvi dan na Dunaji in je pot od gostilne, katera ni blizu zavoda, v zavod šlo samó jedenkrat, čuditi se moramo, da je to mogoče. Ne vem, če bi mogel kaj takega storiti normalno razvit odrasel človek, kateri pride prvíkrat na Dunaj.

Zdaj ko sem naštel vzroke gluhosti, nje nasledke ter omenil svojstev gluhomemcev, hočem povedati še nekoliko zgodovinskih črtic o gluhomemstvu.

(Konec prihodnjič.)

Književna poročila.

II.

Jezik v Mat. Ravnikarja „Sgodbah svetiga písmá sa mlade ljudi“.

(Dalje.)

Na stráni 28. piše g. Bežek: „Glagole nedovršnike tvori R. včasih kaj originalno, seveda dostikrat napačno, a baš te napake kažejo, da je R. živo čutil razliko med dovršniki, a ne znajoč prave oblike pomagal si je, kakor je vedel in znal.“ — Tu bi želeli, da bi bil g. razpravljalec obširneje izpregovoril o tvoritvi imperfektivnih glagolov sploh ter potem natančno razložil, katere izmed ondu naštetih imperfektivnih oblik da se mu

O gluhomemcih.

Berilo I. Hönigmann v seji »Slovenskega kluba« na Dunaji.

(Konec.)

udi samó površni pogled v zgodovino gluhomemstva nam kaže da so bili gluhomemci še pred malo stoletji najzapuščenejši in najbolj pomilovanja vredni ljudje. Nikjer se ne najde v starem veku kaka opazka, da bi se bilo za vzgojo in pouk gluhomencev kaj storilo. Samó jeden slučaj se najde v zgodovini Rimljanov, da se je gluhomemec v obrazovnih umetnostih poučeval.

Plinij pripoveduje, da je govornik Mesala imel gluhorojenega sorodnika Kvintija Pedija in ga dal poučevati v slikarstvu, v kateri umetnosti je ta tudi izvrstno napredoval, takó, da se je celó cesar August čudil njegovim delom.

Toda pomislimo, kaj je bil vzrok tega zanemarjanja?

Prvič: Nedostatek gluhosti, katera tudi provzročuje nemost, ni očiten ter ne vzbuja neposredno sočutja zdravih ljudi.

Ker se gluhomemci ne nahajajo prepogostoma skupaj bivajoči, zató se velikost njih béde nikdar ni mogla prav spoznati.

Drugič: Učenjaka Hipokrat in Aristotel sta rekla v svojih spisih, da je gluhomemce prištevati bebce, da jih tedaj ni mogoče poučevati.

Tretjič: Možje pa, kateri so prišli zaradi duhovskega svojega stanú dostikrat v dotiko z gluhomemci, mislili so, akoravno so čutili notranji nagon za poučevanje teh ubožcev, da ni sméti volji božji nasprotovati s človeškimi vplivi.

Saj se je še v začetku 17. stoletja Španjolec Emanuel Ramirez de Carrion bal inkvizicije, ker je gluhomemce poučeval. Da bi se ne mislilo, da je čarovnik, pripravljaj je učence svoje na zdravniški način za pouk. Najprej jim je dal neke tekočine, da jih je gonílo, potem telohov čaj, za tem sirupa od »cuscuta Europaea«. Zatem jim je izbril lasé na témeni za dlan široko in to mesto mazal vsak večer z mazilom, napravljenim od aqua vitae, nitrum depuratum, aqua Nymphaea in mandeljnovnega olja. Pa še vse ni bilo zadosti! Česal jim je vsako jutro lasé z glavnikom od ebenovine proti potezi in dajal jim še nekaj časa piti nekega rastlinskega soká. Takó pripravljenim jim je jel nad izbritim témenom glasno izgovarjati posamične glasove, zloge in besede in raznemil je na ta način, kakor čitamo, več gluhomencev. Ni li to čudna metoda? Vse to je bil humbug, pa takratnemu

razmerju prilagoden. Isto takó je bil tudi čuden način, po katerem je Samuel Heinicke upamtil svojim učencem vokale, humbug. Dal je namreč svojemu učencu pri izvábljanji in vežbanji glasa »i« kisa, pri e-ji pelínovca, pri a-ji čiste vóde, pri o-ji sladke vóde in pri u-ji olja na jezik in rekel, kakó s tem doseže, da si njega učenci na ta način za vselej zapomnijo posamične vokale.

Četrtrič: Šele za reformacije je nastala národna šola. Čuditi se nam torej ni smeti, če ni nikdo čutil potrebe pouka gluhoemcev v razmerji, v katerem se národi sploh niso poučevali. — Kakor sem že prej omenil, oddeljena je bila gluhoemcem v starem in srednjem veku žalostna usoda. Iz svetega pisma in obče zgodovine bi navedel lahko mnogo izrekov, kateri pričajo o tóžni usodi teh ubožcev, saj še celó bogati kralj Krez svojega družega sina, kateri je bil gluhoem, ni hotel spoznati za sina, kakor nam Herodot pravi — ali to bi me predaleč zavedlo. Hočem torej v kratkem navesti samó glavne zgodovinske točke. -- Po reformaciji so se začeli milosrčni možje tu pa tam pečati z vzgojo gluhoemcev. Prvi, kateri je učence svoje izkušal poučevati v jeziku glasovnem, bil je benediktinec Pedro de Ponce na Španskem. Živel je v 16. stoletji. Njega po pravici imenujemo izumitelja poučevalne metode za gluhoemce. Za njim se jih je bavilo še mnogo s tem poukom, ali njih uspehi niso bili izdatni. Šele ko sta jela Abbé de l' Epée v Parizu (l. 1712. - 1789.) in Samuel Heinicke (l. 1727. - 1790.) v Lipsku gluhoemce v zavodih zbirati in jih skupno poučevati, storil se je prvi korak v tem pouku in ravno v tem imata največje zasluge. Ta dva moža sta bila tudi zastopnika dveh nasprot. nih poučevalnih metod, in sicer takozvane francoske in nemške. Prvi je poučeval učence svoje v jeziku pismenem in telokretnem, drugi pa, uvidevši, da jezik telokretni nima mnogo koristi za gluhoemce in hotèč jih za življenje pripravljati, poučeval jih je v jeziku glasovnem. Metodo gestikulovanja je izumil Abbé de l' Epée sam, in mislim, da je zanimivo zadosti, ako nekaj več povem o telokretanji. Gluhoemec si ustvarja većinoma sam svoje znake za stvari, ki so okolo njega. Jednako otroku s sluhom naznani svoje želje v prvem času s tem, da pokaže na kakšno reč, katere si želi. Ako česa ne mara, obrne se stráni. Čim bolj se obzorje njegovo širi, tem bolj čuti potrebo znakov, s katerimi more tudi zaznamenovati odsotne reči. Kar je najočitneje na kakem predmetu, tega se poprime in to mu služi v zaznamenovanje dotičnega predmeta, in to je gibanje, barva in oblika. Takó mu je oče tisti, kateremu roko poljubljuje in kateri ima brado; mati tista, kateri tudi roko poljubljuje in ki ima uháne; kuha-

rica tista, katera kuha. Krojač je šivajoča, kovač s kládívom nabíjajoča, otrok na rokah ležeča, berač proseča in gospod tista oseba, kateri se odkrivamo. Krava je tista žíval, katero molzejo, žaba skakajoča, riba plavajoča, ptica s perutími mahajoča žíval. Tudi nežíve stvarí gluhtonemec po istem načinu zaznamenuje: Sneg je to, kar je belo in z néba pada; dež to, kar je mokro in tudi z néba pada. — Belo mu je to, kar ima táko barvo kakor njegov ovratnik; rjavo to, kar ima takšno barvo kakor kava. Po obliki znači solnce s tem, da okroží s prstom svoj obraz, mesec da pokaže pol obraza; mizo, da pokaže z rokama podobo plošče; híšo, da pokaže podobo strehe i. t. d. Tudi znajo gluhtonemci v svojem telokretanji sestavljati besede, n. pr. znamenja nemških besed: Herz, Herzog, Erzherzog, Bischof, Erzbischof izvaja iz istega znamenja. »Herz« znači s tem, da položí roko na srce. Ako jedenkrat vzdigne roko nad srcem, pomeni to osebo Herzog, in Erzherzog, ako dvakrat na istem mestu vzdigne roko. Oblika infule je znamenje za osebo »Bischof« in »Erzbischof« istotako, samó da se še roka na srce položí. V daktilologičnem ali ročnem alfabetu se »f« znači s tem, da se palec položí na tretji ud sredinčev. Ker se beseda »Freiherr« pričnè s črko »f«, zató se tudi ta beseda s tem zaznamenuje, da se z daktilologičnem znamenjem »f-a« jedenkrat roka potegne čez prsi; in ker je oseba »Fürst« višja oseba nego »Freiherr«, zató se z istim znamenjem dvakrat potegne čez prsi. Gluhtonemec, jezika ne poznajoč, ne misli v jezikovnih oblikah, temveč v prizorih. Najprej mu pride to v zavest, kar stoji pri kacem prizoru najbolj na ospredji. Zató nasledujejo časih predložbe mnogo drugače, kakor pri nas; gluhtonemec n. pr. ne pokaže: »Čevljar naredí čevlje«, temveč takó: »Šíva čevljar čevlje.« Ali pa n. pr.: »Ta-le mí je ukradel peró.« Gluhtonemec bode ta stavek tako-le izrazil: »Ukradel peró moje ta«. — »Lovec je ustrelil orla s puško«, bode pokazal: »Orel lovec ustrelil puška.« Ravno to, da gluhtonemec v logičnem rédu ne reproducira in ne misli v pravih jezikovnih oblikah, to je bistveni vzrok, da se telokretanje v gluhtonémnicah skoro povsod iztreblja, ker to jeziku glasovnemu nasprotuje. Da se je pa metoda nemška, katera se poslužuje pri pouku jezika glasovnega, uvedla navzlic vsem težavam, katere provzročuje nje raba, bilo je zató, ker so hoteli učitelji učence svoje za občevanje v človeški družbi usposobiti; pravega občevanja s človeško družbo pa brez jezika glasovnega skoro misliti ni. Po Heinickeji, kateri je leta 1778. v Lipsku otvoril prvo gluhtonémnico na Nemškem, se je do denšnjega dné ta metoda zmeraj bolj širila in izboljševala. Na kongresu internacijalnem leta 1880. v Milanu so se celó fran-

coski učitelji javno odpovedali stari francoski metodi in uvedli nemško. Le tukaj pri nas na Avstrijskem se nahaja še nekaj starih gospodov, ki se ne morejo ločiti od telokretanja, misleči, da nam Avstrijancem ni možno, biti zdravim, ako nismo pri vsem zadnji. Če bi pri pouku samó telokretali, imelo bi to vsaj nekaj pomena in ne bi jim bilo zameriti, ali oni govore in telokrečejo zajedno in če kdo opazuje učence, vidi, da se učenci telokretanja držé, ljubi učitelj pa pluča svoja zastonj napénja.

Kakó poučujemo danes gluhtonemce? — Pomoček za pouk nam je, kakor pri polnočutnih otrócih, jezik glasovni. Se pa li more gluhtonemec naučiti jezika glasovnega? — Dà, samó ne po istem poti kakor človek s polnim sluhom, po sluhu, ampak s pomočjo vida in tipa. Govorila se namreč pri vsakem glásu drugače gibljejo in postavljajo in obraz z usti dobí pri vsakem glásu drugo podobo. — Takó se tudi posamične besede in posamični stavki na lici takorekoč obražijo. Ako izgovorim besedo »vrt«, spozna gluhtonemec na mojem obrazu, da sem izpregovoril najprej v, potem r in t. V mislih si potem gluhtonemec zbere te glasove v skupino in ta skupina vzbudí v njega duši pojem »vrt«, sevéda šele, če se mu je ta pojem že prej razjasnil.

Treba je torej, ako hočemo gluhtonemca v jezik glasovni uvesti: Prvič: da mu posamične glasove izvábljamo; drugič: da se ti glasovi spojé v zloge, besede in stavke; tretjič: da ga učimo govor raz ust čitati, in četrtrič: govor razumevati.

Predno pa začnemo z izvábljanjem glasov, moramo učence na govor pripravljati in sicer s tem, da jih vadimo v dobrem dihanji, ker sapa je glavni element glasov, da jih vadimo v primernem gibanji govoril, kajti ta so še okorna, ker se do sedaj niso zadosti rabila, in napósled poskušamo učenca primorati, da sploh kakšen glas od sebe dá. To dosežemo s tem, da glas n. pr. *a* izgovarjamo in učenca pustimo tipati po vrátu, da zapazi tresenje na vrátu. Če se ne posreči na ta način, silimo ga k sméhu s tem, da ga šegáčemo in če to še ni uspešno, treba je čakati, da se slučajno doseže. Tù pa tam se časih nahaja gluhtonemec, ki celó po več tednov ne dá glasú od sebe. Po takih vajah prideta prva glasova *p* in *a* na vrsto. Pri izvábljanji *a* pokažemo učencu, da se usta odpró in jezik mirno leží. Zdaj pa, ko damo glas, ne samó sape od sebe, glasi se *a* in to tudi opazuje s tipanjem na vrátu učiteljevem. Takó se do konca šolskega leta doseže, da so učenci sposobni reči okolo sebe po imeni izgovarjati, njih svojstva povedati i. t. d. in sicer na naslednja vprašanja: Kdo ali kaj je to? Kakšno je to? Od česa je to? Kaj dela to? Kaj ima to? in dobé se stavki: n. pr. To je miza; miza je nizka; miza je od lesá; miza stojí;

miza ima ploščo, štiri noge i. t. d. Na ta način se govor korak za korakom sestavlja. Od drugega leta dalje se poučujejo učenci v vseh predmetih ljudske šole razven petja. Daljši pouk je jednak temu v ljudski šoli, seveda pa bode vedno nekaj različen od tega, ker se nam ni smeti ozirati samó na predmet in tvarino, ampak tudi na mehanični in pojmovi del govora. — N. pr. v drugem razredu imamo računanje do sto, kakor v ljudski šoli, pa brez praktičnih nalog, ker učenci še ne mogó dolgih besed in stavkov hitro izgovarjati in tudi nimajo še zadosti primernih pojmov.

Dal sem gospodom poslušalcem obrazec o zgodovini in sedanjem stanju gluhtonemstva, treba je samó še, da omenim števila gluhtonemcev v posamičnih deželah in ónih dežel, katere največ storé v polajšilo žalostne usode teh ubožcev.

Število gluhtonemcev v posamičnih deželah:

Na Nemškem jih je 38.489, na Francoskem 22.610, na Angleškem 18.152, na Laškem 19.385, v Avstriji 26.000, na Ogerskem 22.699, na Španskem 10.905, na Švicarskem 6.544, v Severni Ameriki 16.205. Med vsemi deželami, kar se tiče vzgojevanja gluhtonemcev, sta prvi Danska in Severna Amerika. Po teh deželah se poučujejo vsi gluhtonemci. Dansko ima 6 gluhtonemnic z okolo 500 učenci; v Severni Ameriki se pa nahaja 57 gluhtonemnic s 5.200 učenci.

V Washingtonu imajo celó collége (visoko šolo) za gluhtonemce, v katerega se vzprejemajo starejši gluhtonemci iz zavodov, da dospó višjo stopnjo izobraženosti. Tukaj lahko dosežejo vsako akademijsko dostojnost kakor dijaki na vseučiliščih. Poučujejo se tukaj v vseh znanostih in še celó v astronomiji. Zeló neverjetno je to in prav ameriškansko, ali istina je, da čitamo v strokovnjaških listih o tem!

Za tema deželama pride Nemška, Angleška in Švedska.

Na Nemškem n. pr. imajo sedaj 96 zavodov, ali ti še vedno ne zadoščajo vsem potrebam in preskrbeno je v njih šele $\frac{3}{5}$ števila vseh za šolo godnih gluhtonemcev. — V Rusiji so štirje zavodi in sicer v Petrogradu, v Moskvi, v Varšavi in v Odesi.

Pri nas na Avstrijskem imamo 6.271 za šolo godnih gluhtonemcev. Od teh je preskrbenih samó 1.428 v sedemnajstih zavodih, ostaja torej še 4.843 gluhtonemih otrók, kateri odrasejo brez vsake vzgoje. Iz tega se vidi, da je pri nas še dosti storiti v tej stvári. — Veselilo me je, da so se družábniki malega našega kroga zanimali za to stvar. Želeti je le, da se tudi daljši in posebno merodajni krogi zanimajo in brigajo za to, da se gluhtonemcem na Avstrijskem vsem pomaga do boljše bodočnosti in s toplo to željo končavam svojo razpravo.

